

град. Наистина, полската държава отдавна вече не съществувала, но нейната емиграция, на чело на Чарторииски, създаде една външна политика, каквато никога по-рано не се среща в историята на Полша: чрез някоя велика сила да постигне освобождението на родината си. Избора паднал върху Турция и Чайковски дошъл в нея като пълномощен агент.

За да издигне тая страшна по-рано за Европа държава, той се убедил, че трябва товарното животно в нея, българския народ, да получи от султана религиозна и политическа автономия, за да се впрегне в турската държавна колесница тѣй, щото да работи за величието на нейния господар. Българите и турците трябвало да станат равни по отношение на султана, да образуват една дуалистична империя под неговия скиптър и така съединени, да послужат за крепка опора на трона му.

Силна Турция в политиката на Чайковски е средство за освобождението на Полша, както и българите са също средство, за да се издигне от упадъка държавата на султана.

Първоначално тая политика била много по-широка: да се сгрупират около Турция южните славяни и съседните други народности, за да се образува една непробиваема крепост за руското владичество към Босфора и Дарданелите, която във сгоден момент да освободи Полша и след това да обърне оръжието и против самата Русия. Тѣй като Рومъния, Сърбия и Гърция били вече свободни държави, той гледал със свои агенти да парализира руското влияние в тях. От друга страна пак, бошнаците, албанците и българите отреждали за едро на султановата империя, Понеже искал същевременно равенство на мюсюлмани и християни, от изброените три народа най-важен за политиката си той сметнал българите. Тях автономията, религиозна и политическа, трябвало да привърже към трона на султана, а сабята да ги приравни с турците, като военната повиност стане задължителна и за двата народа.

Защо Чайковски, бореца против руския деспотизъм, дошъл да издига моща на един също тѣй вековен представител на тиранията над милиони християнтки и славянски маси? Нима той е допускал невъзможното за руския монарх да се създаде от потомъка на един по-стар, но по-некултурен монархизъм, заслепен от фанатизма и безвъзвратно осъден от него на гибел?

Чайковски, след несполучливата полска революция от 1830 год. изгубил надежда, че Полша може да се освободи